

BOOKA.

Knjiga **078**

Edicija **Zapadno od sunca**

KARL UVE KNAUSGOR
MOJA BORBA
ČETVRTI TOM

Naslov originala
KARL OVE KNAUSGÅRD

MIN KAMP
FJERDE BOK

Copyright © 2010, Forlaget Oktober as, Oslo
All rights reserved

ZA IZDAVAČA
Ivan Bevc
Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Kapetan Mišina 8
office@booka.in

www.booka.in

PREVOD S NORVEŠKOG
Radoš Kosović

LEKTURA
Agencija Tekstogradnja

KOREKTURA
Dragana Raković

DIZAJN KORICA
Vjeko Sumić

PRELOM
Bodin Jovanović

ŠTAMPA
DMD Štamparija

Beograd, 2020.

Treće izdanje

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niti reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene
saglasnosti izdavača.

MOJA BORBA

ROMAN

KARL UVE KNAUSGOR

S NORVEŠKOG PREVEO
Radoš Kosović

Četvrti tom

BOOKA.

PETI DEO

Moja dva kofera lagano su klizila na pokretnoj traci u hali za dolaske. Bili su stari, s kraja šezdesetih, našao sam ih među ma-minim stvarima u ambaru kad je trebalo da se preselimo, dan pre nego što će stići kamion za selidbu, i odmah sam ih prisvojio, išli su uz mene i moj stil, težio sam nečemu ne sasvim savremenom i ne sasvim elegantnom.

Ugasio sam cigaretu u visokoj pepeljari kraj zida, podigao koferu s trake i izneo ih na plato pred zgradom.

Bilo je pet do sedam.

Zapalio sam novu cigaretu. Nije bilo žurbe, nikud nisam morao da stignem, ni sa kim da se nađem.

Nebo je bilo oblačno, a vazduh ipak oštar i prozračan. Bilo je nečeg planinskog u krajoliku, iako se aerodrom pred kojim sam stajao nije nalazio na mnogo metara nadmorske visine. Retko drveće koje se dalo videti bilo je nisko i nakrivljeno. Planinski vrhovi, krajnja granica pogleda, beleli su se od snega.

Nedaleko preda mnom brzo se punio aerodromski autobus.

Da li da uđem?

Novac koji mi je otac tako nevoljno pozajmio pred put trebalo je da mi potraje do prve plate, koja će stići za mesec dana. S druge

strane, nisam znao gde se hostel nalazi, a lutanje po nepoznatom gradu s dva kofera i ruksakom ne bi bio dobar početak mog novog života.

Ne, bolje da uzmem taksi.

Izuzev kratkog odlaska do obližnjeg kioska, gde sam pojeo dve kobasice, koje su mi poslužili u posudi s krompir-pireom, cele večeri sam ostao u sobi hostela, sedeći na krevetu naslonjen na jorgan, slušajući muziku na vokmenu i pišući pisma Hildi, Eriku i Lašu. Započeo sam i pismo Lini, devojci s kojom sam tog leta bio u vezi, ali sam ga odložio posle prve strane, svukao se i ugasio svetlo a da to ništa nije promenilo, letnja noć bila je svetla, narandžasta zavesa sijala je u sobi poput nekakvog oka.

Obično mi je bilo lako da zaspim u ma kakvim okolnostima, ali te noći sam ležao budan. Za samo četiri dana počće moj prvi radni dan. Za samo četiri dana ući ću u učionicu škole jednog seoceta na obali severne Norveške, u kojem nikada nisam bio i o kojem ništa nisam znao, koje čak ni na slici nisam video.

Ja!

Osamnaestogodišnji Kristijansandčanin¹ koji je nedavno završio gimnaziju, nedavno se odselio od kuće, bez ikakvog radnog iskustva izuzev nekoliko večeri i vikenda u fabrici parketa, nešto malo pisanja za lokalne novine i mesec dana nedavno okončanog letnjeg posla u psihijatrijskoj bolnici – to sad treba da postane razredni starešina u školi Hofjur.

Ne, nisam mogao da zaspim.

Kako li ću delovati đacima?

Kada prvog časa budem ušao u učionicu, a oni sedeli na svojim mestima, šta da im kažem?

A drugi učitelji, šta li će, pobogu, pomisliti o meni?

1 Kristijansand se nalazi na krajnjem jugu Norveške. (Prim. prev.)

Vrata su se otvorila u hodniku, začuli su se glasovi i muzika. Neko je pevušeci prošao hodnikom. Začuo se povik: *Hey, shut the door*. Odmah potom zvuci su ponovo nestali iza vrata. Okrenuo sam se na drugu stranu. Neobičnost ležanja u tako svetloj noći svakako mi je dodatno otežavala da zaspim. A kada se pomisao da mi je teško da zaspim ukorenila, san je svakako postao nemoguć.

Ustao sam, obukao se, seo na stolicu kraj prozora i počeo da čitam. *Mrtvu trku* Erlinga Jelsvika.

Sve knjige koje su mi se dopadale u suštini su govorile o istom. *Beli crnci* Ingvara Ambjernsena, *Bitlsi* Laša Sobija Kristensena, *Džek Ulfa* Lundena, *Na putu* Džeka Keruaka, *Poslednje skretanje za Bruklin* Hjuberta Selbija, *Roman s kokainom* M. Agejeva, *Kolos Fina* Alnesa, *Laso oko gospođice Lune* Agnara Miklea, tri knjige o istoriji zverstva Jensa Bjernebua, *Džentlmeni* Klasa Estergreana, *Ikar* Aksela Jensena, *Lovac u raži* Dž. D. Selindžera, *Srca bumbara* Ulea Bauera, *Poštu* Čarlsa Bukovskog. Knjige o mladićima koji se ne pronalaze u društvu, koji od života traže nešto više od rutine, nešto više od porodice, ukratko mladićima koji preziru buržoasko i traže slobodu. Putuju, opijaju se, čitaju i sanjaju o velikoj ljubavi ili velikom romanu.

Sve što su želeli želeo sam i ja.

O svemu što su sanjali sanjao sam i ja.

Velika čežnja koju sam neprestano nosio u grudima nestajala je dok sam čitao te knjige, da bi se vratila istog trena kad ih odložim. Tako je bilo tokom cele gimnazije. Mrzeo sam svaki autoritet, protivio se čitavom tom prokletom modernom i efikasnom društvu u kojem sam odrastao, s njegovim buržoaskim vrednostima i materijalističkim shvatanjem čoveka. Prezirao sam sve što sam učio u gimnaziji, čak i ono što se ticalo književnosti; sve što je trebalo da znam, svekoliko istinsko znanje, jedino što je zaista potrebno, nalazilo se u knjigama koje sam čitao i muzici koju sam slušao. Nisam mario za novac ili statusne simbole, znao sam da

je vrednost života na drugom mestu. Nisam hteo da studiram, nisam hteo da se obrazujem na konvencionalnoj instituciji kao što je univerzitet, hteo sam da putujem sve južnije kroz Evropu, da spavam na plažama, u jeftinim hotelima, kod prijatelja koje ću usput upoznavati. Hteo sam da zarađujem za život obavljajući razne poslice, da perem tanjire u hotelima, istovarujem ili utovarujem robu na brodove, berem pomorandže... Tog proleća sam kupio knjigu koja je sadržala spiskove svih zamislivih i nezamislivih poslova koji se mogu naći u različitim evropskim zemljama. Ali cilj svega toga bio je roman. Hteo sam da pišem u nekom španskom selu, odem u Pamplonu da trčim s bikovima, produžim do Grčke i pišem na nekom ostrvu, a onda se vratim u Norvešku s romanom u ruksaku godinu ili dve kasnije.

To je bio plan. Zato posle gimnazije nisam otišao u vojsku, kao što su učinili mnogi moji prijatelji, niti sam se upisao na univerzitet, kao što su oni ostali učinili, već otišao u biro za nezaposlene u Kristijansandu i zatražio spisak slobodnih učiteljskih poslova na severu Norveške.

– Čujem da ćeš biti učitelj, Karl Uve – govorili su ljudi s kojima sam se nalazio krajem leta.

– Ne – odgovarao sam na to. – Biću pisac. Ali u međuvremenu moram od nečega da živim. Radiću tamo gore godinu dana, uštedeti malo novca, i onda ću da putujem po Evropi, ka jugu.

To više nije bila samo ideja, već stvarnost u kojoj sam se nalazio: sutra ću se spustiti do luke u Trumseu, ukrcati se na ekspresni brod do Finsnesa i odatle autobusom nastaviti do seoceta Hofjur, još malo južnije, gde će me po dogovoru dočekati domar škole.

Ne, nisam mogao da zaspim.

Izvadio sam polupraznu flašu viskija koja mi je stajala u koferu, uzeo čašu iz kupatila, sipao, pomerio zavesu u stranu i uzdrhtao od prvog gutljaja dok sam posmatrao neobično osvetljeno naselje.

Kada sam se sledećeg jutra probudio oko deset sati, nemira je nestalo. Spakovao sam se, pozvao taksi s govornice na recepciji, pušio čekajući ispred s koferima na zemlji. Bio je to prvi put u mom životu da putujem nekud a da ne treba da se vratim. Više nisam imao čemu da se vratim. Mama je prodala našu kuću i preselila se u Ferde. Tata je s novom suprugom živeo još dalje na severu. Ingve je živeo u Bergenu. A ja, ja sam se zaputio ka svom prvom stanu. Tamo ću imati i svoj posao i zarađivati svoj novac. Prvi put sam bio gospodar svih elemenata svog života.

Uh, jebote, kako je to bio dobar osećaj!

Taksi se pojavio na uzbrdici, bacio sam cigaretu na zemlju, zgazio je i stavio kofere u gepek koji mi je otvorio vozač, stariji, krupan čovek sede kose sa zlatnim lancem oko vrata.

– Do luke – rekao sam i smestio se na zadnje sedište.

– Luka nije mala – rekao je i okrenuo se ka meni.

– Idem do Finsnesa. Treba mi ekspresni brod donde.

– Dobro, nema problema.

Pošao je nizbrdo.

– Ideš u gimnaziju tamo? – pitao je.

– Ne – odgovorio sam. – Nastavljam posle do Hofjura.

– Je li? Da loviš ribu? Ne, baš i ne ličiš na ribara!

– Idem da radim kao učitelj.

– A tako. Tako. Mnogi južnjaci to rade. A zar nisi premlad za to? Sigurno ti je osamnaesta, je li?

Nasmejao se i pogledao me u retrovizoru.

I ja sam se malo nasmejao.

– Letos sam završio gimnaziju. Čini mi se da je to bolje nego da ne radim ništa.

– Kako da nije – kazao je. – Ali pomisli na mlade koji tamo odrastaju. Sveži učitelji iz gimnazija. Svake godine novi. Nije čudo što postaju ribari posle osnovne!

– Nije – odvratio sam. – Ali nisam ja kriv za to.

– Eh, kriv! Ko priča o krivici! Da znaš da je život ribara mnogo lepši od studiranja. Bolje nego da sediš nad knjigom do tridesete.

– Da, ja neću da studiram.

– A hoćeš da budeš učitelj!

Opet me je pogledao u retrovizoru.

– Da – odgovorio sam.

Nekoliko minuta bilo je tiho. Onda je podigao ruku s menjača i pokazao.

– Tamo dole ti je brod.

Zaustavio se kod terminala, spustio kofere na zemlju, zalupio gepek. Pružio sam mu novac, nisam znao koliko se daje za napojnicu, od toga sam celog puta strahovao, i rešio stvar rekavši mu da zadrži kusur.

– Hvala lepo! – kazao je. – I srećno ti bilo!

Dao sam mu čitavih pedeset kruna.

Kada se vratio na kolovoz, uzeo sam da prebrojim ostatak novca. Nije dobro izgledalo, ali sigurno sam mogao da dobijem nekakav predujam kad signem. Odakle mi novac kad još nisam počeo da radim, valjda će to razumeti.

Sa svojom jednom glavnom ulicom, mnoštvom jednostavnih, naizgled na brzinu sazidanih betonskih građevina i oskudnim okruženjem s planinskim vencem u daljini, Finsnes je najviše ličio na neki aljaski ili kanadski gradić, što sam pomislio kada sam se nekoliko sati kasnije našao u poslastičarnici sa šoljom kafe pred sobom, čekajući polazak autobusa. Nije se moglo govoriti o centru, gradić je bio tako mali da se sve moralo smatrati centrom. Atmosfera je bila sasvim drugačija nego u gradovima na koje sam se navikao, zato što je bio toliko manji, naravno, ali i zato što nigde nije bio učinjen trud da izgleda lepo ili prijatno. Većina gradova ima svoje lice i naličje, ali činilo se da ovdje nema razlike.

Prelistao sam dve knjige koje sam kupio u susednoj knjižari. Jedna se zvala *Nova voda*, meni nepoznatog pisca po imenu Roj Jakopsen, a druga *Senf-legija* Murtena Jergensena, člana dva benda koja sam pratio pre nekoliko godina. Možda nije bilo pametno što sam potrošio novac na to, ali ipak ću biti pisac, važno je čitati, posebno da bih video kakvi su standardi. Mogu li da pišem kao oni, bilo je pitanje koje mi se neprekidno vrzmalo po glavi dok sam listao.

Onda je trebalo odvući se do autobusa, popušiti poslednju cigaretu ispred, staviti kofere u prtljažnik, platiti vozaču i zamoliti ga da kaže kad budemo stigli u Hofjur, otići pozadi i sestri na predzadnje sedište s leve strane, moje omiljeno otkad znam za sebe.

Ukoso preko puta mene sedela je lepa plava devojka, možda godinu-dve mlađa od mene, na sedištu joj je bio ruksak, pa sam pomislio da ide u gimnaziju u Finsnesu i da se zaputila kući. Pogledala me je kad sam ulazio u autobus, a pošto je vozač sada prebacio u brzinu i autobus tromo napustio stanicu, okrenula se i ponovo me pogledala. Ne dugo, tek letimice, samo me je preletela pogledom, ali to je ipak bilo dovoljno da mi se digne.

Stavio sam slušalice u uši i kasetu u vokmen. *The Smiths*, „The Queen is Dead“. Kako ne bih delovao nametljivo, trudio sam se da narednih nekoliko kilometara gledam kroz prozor sa svoje strane, potiskujući svaki impuls da uputim pogled ka njoj.

Posle nečega nalik na naselje što se nadovezalo na centar grada, a proteglo se nekoliko kilometara, i gde je polovina putnika izašla, stigli smo do dugog, pustog, potpuno ravnog predela. Dok je nebo nad Finsnesom bilo bledosivo, a gradić ispunjen njegovom ravnodušnom svetlošću, plava boja ovde je bila snažnija i dublja, a crvenilom prošarano, ponegde skoro ljubičasto vresište, gusto izdžikljalo s obe strane puta, tinjalo je na suncu što je na jugozapadu visilo nad planinama, čije su niske ali okomite strane sve vreme skrivale pogled na more, koje se sigurno nalazilo iza.

Od drveća su tu mahom rasli nakrivi borovi i patuljaste breze. S moje strane su zelenilom obrasle planine ka kojima se dolina uzdizala izgledale blago, skoro poput brežuljaka, dok su planine s druge bile okomite, divlje, alpske, uprkos skromnoj visini.

Nigde žive duše, nigde kuće.

Ali nisam došao da upoznajem nove ljude, došao sam da nađem mir za pisanje.

Na tu pomisao radost je sevnula u meni.

Na putu sam, na putu.

Nekoliko sati kasnije, još učauren u muziku, ugledao sam znak daleko ispred. Po dužini imena zaključio sam da sigurno piše Hofjur. Put ka kojem je znak pokazivao ulazio je pravo u planinu. Jedva da je to bio tunel, više pećina, zidovi su izgledali kao onog dana kad se tunel probija dinamitom, i nije bilo nikakvog osvetljenja. Voda je toliko curila s plafona da je vozač uključio brisače. Kada smo izašli s druge strane, zastao mi je dah. Između dva duga niza šiljatih planina, strahovito okomitih i golih, nalazio se uzan fjord, a izvan njega, poput ogromne plave ravnice, more.

Oooo.

Put koji je autobus pratio išao je tik uz planinu. Kako bih se nagledao krajolika, ustao sam i prešao na drugi niz sedišta. Krajičkom oka sam nazreo da se plavokosa devojka okrenula ka meni i nasmešila kad je videla kako stojim lica priljubljenog uz prozor. U podnožju planina s druge strane nalazilo se ostrvce, prepuno kuća u sredini, sasvim pusto po obodu, ili je makar tako izgledalo s te razdaljine. Nekoliko ribarskih čamaca plutalo je na pristaništu kraj mola. Na kilometar ka pučini protezale su se planine. Njihove strane je bliže kopnu prekrivalo zelenilo, dok su nešto dalje bile sasvim gole i sive, i obrušavale se u more.

Autobus je prošao kroz još jedan tunel nalik na pećinu. S druge strane, na jednoj srazmerno blagoj i nešto manje strmoj padini

pomalo zdelaste doline, nalazilo se selo u kojem ću provesti narednih godinu dana.

Gospode.

Pa izgleda fantastično!

Većina kuća stajala je duž puta koji je poput slova „u“ prolazio kroz selo. Ispod drugog, nižeg puta, kraj pristaništa, nalazila se zgrada nalik na fabriku, što je svakako bio pogon za preradu ribe, na vodi kraj nje bilo je mnoštvo čamaca. Na kraju slova „u“ stajala je kapela. Iznad višeg puta protezao se niz kuća, a iza njih vres, grmlje i patuljaste breze sve do tačke gde se padina doline završavala i velika planina uzdizala s obe strane.

To je bilo sve.

U stvari: iznad tačke gde se viši put spajao s nižim, nedaleko od tunela, stajale su dve velike zgrade, što je sigurno bila škola.

– Hofjur! – začuo se vozač sa svog mesta. Tutnuo sam slušalice u džep i pošao napred, vozač je izašao za mnom niz stepenike i otvorio vrata prtljažnika, zahvalio sam se na vožnji, bez osmeha je odgovorio da nema na čemu, vratio se unutra, i autobus se odmah potom okrenuo i opet ušao u tunel.

S koferima u rukama i mornarskim ruksakom na leđima pogledao sam prvo uz pa niz put u potrazi za domarom, uvlačeći svež slan vazduh duboko u pluća.

Otvorila su se vrata kuće na nizbrdici naspram autobusnog stajališta. Izašao je nizak čovek, samo u majici i donjem delu trenerke. Po pravcu kojim je pošao shvatio sam da je to čovek koga tražim.

Izuzev malog venca kose oko ušiju, bio je potpuno ćelav. Lice mu je bilo blago, krupnih crta, kao što biva kad se zađe u pedesete, mada su oči iza naočara bile sitne i prodorne, u neskladu s ostatkom lica, kako mi se učinilo dok mi je prilazio.

– Knausgor? – rekao je i pružio mi ruku ne pogledavši me u oči.

– Da – odgovorio sam i rukovao se. Šaka mu je bila mala, suva i životinjska. – A vi ste sigurno Kornelijusen?

– Tako je – kazao je i nasmešio se, stao s rukama opuštenim kraj tela i pogledao oko sebe. – Kako ti se čini?

– Hofjur? – pitao sam.

– Lepo nam je ovde, a? – rekao je.

– Fantastično je – odgovorio sam.

Okrenuo se i pokazao naviše.

– Tamo ćeš živeti – kazao je. – Tako da ćemo biti komšije. Ja sam odmah tu, vidiš. Hoćeš da se popnemo da pogledaš?

– Može – odgovorio sam. – Znete li da li su mi stigle stvari?

Odmahnuo je glavom.

– Koliko znam, nisu – odgovorio je.

– Onda će stići u ponedeljak – rekao sam i pošao kraj njega uz put.

– Predavaćeš mom najmlađem sinu, koliko shvatam – kazao je. – Stigu, u četvrtom je razredu.

– Imate li mnogo dece? – pitao sam.

– Četvoro – odgovorio je. – Dvojica su kod kuće. Johanes i Stig. Tune i Ruben žive u Trumseu.

Posmatrao sam selo dok smo hodali. Nekoliko prilika stajalo je ispred nečega što je sigurno bila prodavnica, gde se nalazilo i nekoliko parkiranih automobila. A pred šupom kraj gornjeg puta stajalo je nekoliko bicikala.

Daleko u fjordu prilazio je čamac.

Nekoliko galebova kričalo je kraj пристаништа.

Inače je bilo tiho.

– Koliko ima stanovnika? – pitao sam.

– Oko dvesta pedeset – odgovorio je. – Zavisi da li računaš decu koja idu u školu.

Zaustavili smo se ispred u crno ofarbane kuće iz sedamdesetih, kraj ulaznih vrata koja su se nalazila iza malog trema za zaštitu od vetra.

– Evo nas – kazao je. – Slobodno uđi. Trebalo bi da je otvoreno. Ali mogu i odmah da ti dam ključ.

Otvorio sam vrata i ušao u predsoblje, spustio kofere i uzeo ključ koji mi je pružio. Mirisalo je kao u svim kućama u kojima se neko vreme nije živelo. Blag, skoro vanjski dašak vlage i memle.

Gurnuo sam napola odškrinuta vrata i ušao u dnevnu sobu. Pod je bio prekriven narandžastim tepisonom. Tamnosmeđ pi-saći sto, tamnosmeđ stočić pred malom garniturom, takođe od tamnog drveta, presvučenom smeđenarandžastim meblom. Ka severu dva velika prozora bez pregrada.

– Baš je super – rekao sam.

– Kuhinja je tamo – kazao je i pokazao vrata na kraju male dnevne sobe. Okrenuo se. – A spavaća soba je tamo.

Tapete u kuhinji bile su u poznatom dezenu iz sedamdesetih, zlatnom, smeđem i belom. Ispod prozora je stajao stočić. Frižider s malim zamrzivačem na vrhu. Sudopera kraj kratkog pulta od plastičnog laminata. Siv linoleum na podu.

– I za kraj, spavaća soba – rekao je. Stajao je na vratima kad sam ušao. Tepison je bio tamniji od onog u dnevnoj sobi, tapete svetle, a soba sasvim prazna izuzev ogromnog niskog kreveta od istog materijala kao i ostali nameštaj. Tikovina ili njena imitacija.

– Savršeno je! – kazao sam.

– Imaš li posteljinu?

Odmahnuo sam glavom. – Doći će s ostalim stvarima.

– Možemo da ti je pozajmimo, ako hoćeš.

– Značilo bi mi – rekao sam.

– Onda ću ti je doneti – kazao je. – I ako te nešto zanima, bilo šta, samo siđi. Mi se ovde ne plašimo gostiju!

– Dobro – rekao sam. – Hvala vam.

S prozora dnevne sobe pratio sam ga pogledom dok se spuštao ka svojoj kući, koja se nalazila na dvadesetak metara od moje.

Moje!

Imam svoj stan, pobogu!

Šetao sam se tamo-amo, otvorio nekoliko fioka i pogledao u nekoliko ormara dok se domar nije vratio s hrpom posteljine u naručju. Kada je otišao, počeo sam da raspakujem ono malo što sam poneo. Odeću, peškir, pisaću mašinu, nekoliko knjiga, gomilu papira za mašinu. Pomerio sam pisaći sto do jednog prozora dnevne sobe, stavio pisaću mašinu na njega, dovukao podnu lampu, stavio knjige na prozorski okvir, zajedno s izdanjem književnog časopisa *Vindue*, na koji sam odlučio da se pretplatim, kupljenog u Oslu. Pored toga sam naslagao petnaest, možda dvadeset kasete koje sam poneo, a pored papira sam na sto stavio vokmen i rezervne baterije.

Kada sam tako udesio prostor za pisanje, stavio sam odeću u ormare u spavaćoj sobi, gurnuo prazne kofere na najvišu policu, stao nasred sobe ne znajući šta sledeće da uradim.

Imao sam potrebu da nekog pozovem, da ispričam kako je tu, ali nije bilo telefona u stanu. Da li da izađem i potražim telefonsku govornicu?

Bio sam i gladan.

Da li je ono tamo kiosk s hranom? Da odem tamo?

U kući svakako nisam imao šta da radim.

Navukao sam crnu beretku pred ogledalom u malom kupatilu. Napolju sam nekoliko sekundi stajao na tremu posmatrajući. Jednim pogledom moglo se preleteti preko celog sela i svih njegovih žitelja. Nije baš bilo mesta za skrivanje. Kada sam pošao putem, gore pošljunčanim, niže asfaltiranim, osećao sam se sasvim prozirnno.

Nekoliko dečaka od petnaestak godina stajalo je ispred kioska. Razgovor je utihnuo kada sam naišao. Prošao sam ne gledajući ih, i uz stepenike platforme nalik na verandu popeo se do prozorčića koji je bleštao žutim sjajem u blagoj i kao klonuloj svetlosti pozne letnje večeri. Prozorčić je bio skoro sasvim zamašćen. Prišao mu

je dečak otprilike istih godina kao oni iza mene. Nekoliko dugih crnih dlaka raslo mu je iz obraza. Smeđe oči, crna kosa.

– Hamburger i koka-kolu – rekao sam. Pažljivo sam osluškivao da li mrmljanje iza mojih leđa ima veze sa mnom. Ali nije imalo. Zapalio sam cigaretu i malo se šetao tamo-amo po verandi dok sam čekao. Momak je spustio mrežicu punu presnih štanglica krompira u uzavrelo ulje. Stavio je hamburger na plotnu. Izuzev tihog cvrčanja i sad već življih glasova iza mene, bilo je sasvim tiho. Sijalo je u kućama na ostrvu s druge strane fjorda. Nebo, tamo nisko, ali utoliko više nad pučinom, bilo je sivoplavo i malo mutno, ali daleko od tamnog.

Tišina nije bila mučna, već otvorena.

Ali ne za nas, pomislio sam iz nekog razloga. Tišina je ovde oduvek bila takva, davno pre nego što su ljudi došli, i ostaće ista dugo pošto budu nestali. Ležaće u ovoj planinskoj zdeli kraj mora.

A šta li je s druge strane tog mora? Amerika?

Da, sigurno. Njufaundlend.

– Evo hamburgera – kazao je momak i na policu ispred prozorčeta stavio poslužavnik od stiropora s hamburgerom, nekoliko listova salate, četvrtinom paradajza i hrpicom pomfrita. Platilo sam mu, uzeo poslužavnik i okrenuo se da odem.

– Jesi li ti novi učitelj? – pitao je jedan od dečaka naslonjen na volan bicikla.

– Jesam – odgovorio sam.

– Mi smo ti đaci – rekao je i pljunuo, malčice podigao kačket na čelu. – Idemo u deveti razred. A on ide u osmi.

– Je li? – rekao sam.

– Da – kazao je. – Ti si južnjak?

– Jesam – odgovorio sam.

– Da, da – rekao je i klimnuo glavom, kao da sam upravo bio na audijenciji, i sad dobio znak da je gotova i da mogu da idem.

– Kako se zovete? – pitao sam.

– Bićeš blagovremeno obavešten – odgovorio je.

Nasmejala su se na to. Osmehnuo sam se kao da se ništa nije desilo, ali sam se osećao glupo dok sam prolazio pored njih. Ispao je veštiji.

– A kako se ti zoveš? – povikao je za mnom.

Osvrnuo sam se u hođu.

– Miki – rekao sam. – Miki Maus.

– Pa on je i duhovit! – povikao je.

Kada sam pojeo hamburger, odlučio sam da se svučem i legnem. Tek je bilo devet, soba svetla kao usred tmurnog dana, a tišina koja je svuda počivala naglašavala je zvuk svakog pokreta koji bih načinio, pa mi je uprkos umoru i te večeri trebalo nekoliko sati da zaspim.

Zvuk nekih vrata probudio me je usred noći. Odmah potom začuli su se koraci na spratu iznad. U polusnu mi se učinilo da spavam u tatinoj radnoj sobi u kući na Tibakenu, i da to on gore hoda. Kako li sam tu dospao?, stigao sam da pomislim pre nego što sam ponovo potonuo u tamu. Kada sam se sledeći put probudio, uhvatila me je panika.

Gde sam?

U kući na Tibakenu? U kući na Tvejtu? U Ingevovoj sobi? U hostelu u Trumseu?

Uspravio sam se u krevetu.

Pogled koji sam bacio oko sebe ni za šta se nije uhvatio, ništa što sam video nije imalo smisla. Bilo je kao da čitavo moje biće klizi niz gladak zid.

Onda sam se prisetio.

Hofjur, u Hofjuru sam.

U mom stanu u Hofjuru.

Ponovo sam legao i u mislima prešao put dotle. Potom sam zamislio selo koje se nalazilo izvan prozora, sve kuće i sve ljude

koje nisam poznavao, i koji nisu poznavali mene. Nešto što bi moglo biti iščekivanje, ali i strah ili nesigurnost, buknulo je u meni. Ustao sam i otišao u maleno kupatilo, istuširao se i obukao zelenu svilenkastu košulju i široke crne pamučne pantalone, neko vreme stajao kraj prozora gledajući ka prodavnici, morao sam do nje da kupim nešto za doručak, ali ne odmah.

Nekoliko automobila stajalo je na parkiralištu ispred. Grupica ljudi se okupila između njih. Drugi su povremeno izlazili kroz vrata s kesama u rukama.

Pa, dosta je bilo oklevanja.

Otišao sam u predsoblje i navukao mantil, beretku i bele patike, pogledao se u ogledalu, namestio beretku, upalio cigaretu i izašao.

Nebo je bilo jednako blago i sivkasto kao i juče. Planine su se okomito obrušavale u fjord s druge strane. Bilo je nečeg brutalnog u njima, video sam to u trenu, nisu marile, bilo šta je moglo da se desi oko njih, ništa im ne bi značilo, kao da su na nekom drugom mestu, a istovremeno i tu.

Dole ih je sada stajalo petoro. Dvoje starijih, sigurno u pedesetim, ostalo troje izgledalo je kao da su koju godinu stariji od mene.

Znao sam da su me izdaleka приметili, bilo je neizbežno, rekao bih da se nepoznata prilika u dugom crnom mantilu ne pojavljuje baš svaki dan.

Podigao sam cigaretu ka ustima i tako jako povukao da se filter zagrejao.

Dve bele plastične zastavice koje su reklamirale novine „VG“ visile su s obe strane vrata. Izlog je bio prepun zelenih i naranđastih hartija s različitim ručno ispisanim ponudama.

Sad sam im prišao na petnaest metara.

Da ih pozdravim? Jednim običnim „zdravo“?

Da zastanem da porazgovaramo?

Da kažem da sam novi učitelj, malo se našalim s tim?

Jedan od njih me je pogledao. Blago sam klimnuo glavom.

Nije mi uzvratilo.

Možda nije video? Da li sam klimnuo toliko blago da je to samo ličilo na promenu položaja glave ili na trzaj?

Njihovo prisustvo probadalo me je poput noža. Na metar od vrata bacio sam cigaretu na zemlju, zastao i zgazio je.

Da je ostavim tu? Pravim li đubre? Ili da je podignem?

Ne, to bi delovalo preterano pedantno, zar ne?

Dođavola, ostaviću je, ribari su, valjda bacaju cigarete na zemlju kad ih popuše!

Gurnuo sam vrata rukom, uzeo jednu od crvenih korpi za kupovinu i pošao prolazom između rafova. Punačka žena od nekih trideset pet godina stajala je s pakovanjem kobasica u ruci i obratila se devojčici, koja joj je verovatno bila ćerka. Mršava i duguljasta, imala je naduren, neraspoložen izraz lica. S druge ženine strane, dečak od desetak godina naginjao se nad pultom i preturao po nečemu. U korpu sam stavio hleb, kesu ali kafe i kutiju *erl grej* čaja. Žena me je pogledala i spustila kobasice u korpu, nastavila na drugi kraj prodavnice s devojčicom i dečakom koji su se vukli za njom. Nisam žurio, išao sam naokolo razgledajući šta ima da se kupi, uzeo smeđi sir iz frižidera, jednu paštetu i tubu majoneza. Onda sam našao tetrapak mleka i pakovanje margarina i otišao do pulta gde je žena sada pakovala namirnice u kesu, dok je njena ćerka čitala oglasnu tablu kraj vrata.

Prodavac mi je klimnuo glavom.

– Zdravo – rekao sam i počeo da ređam namirnice pred njim.

Bio je nizak i stamen, širokog lica, povijenog nosa, snažne brade prekrivene tepihom neobrijanih crnih i sedih dlačica.

– Jesi li ti možda novi učitelj? – pitao je kucajući cene na kasi pred sobom. Kod oglasne table devojčica se okrenula i pogledala me.

– Jesam – odgovorio sam. – Juče sam stigao.

Dečak se zateturio i uhvatio je za ruku, ona ju je grubo povukla k sebi i izašla kroz vrata. Dečak je pošao za njom, a u sledećem trenutku i majka.

Trebalo je da uzmem pomorandže. I jabuke.

Požurio sam do rafova s voćem, ubacio nekoliko pomorandži u kesu, zgrabio dve jabuke i vratio se do kase, gde je prodavac upravo uneo poslednji proizvod.

– Još i „Eventirblanding“ i papir. I „Dagblade“.

– S juga si? – pitao je.

Klimnuo sam glavom.

– Iz Kristijansanda – odgovorio sam.

Ušao je stariji čovek s kačketom.

– Dobar dan, Bertile! – povikao je.

– O, koga to vidim! – rekao je prodavac i namignuo mi. Blago sam se osmehnuo, platio, spustio namirnice u kesu i izašao. Neko od onih što su stajali ispred mi je klimnuo glavom, uzvratilo sam pozdrav, a onda im se izgubio iz vida.

Penjući se uzbrdo, pogledao sam planinu koja se uzdizala na kraju sela. Bila je potpuno zelena, sve do vrha, što je bila možda najčudnija odlika tog krajolika, očekivao sam nešto jalovo i bezbojno, ne tu nijansu zelene, koja je prosto pevala svuda naokolo, zaglušena samo ogromnim sivilom i plavetnilom mora.

Bilo je lepo vratiti se u stan. Bio je to prvi stan koji sam mogao nazvati svojim, i uživao sam čak i u najbanalnijim radnjama kao što je kačenje jakne ili stavljanje mleka u frižider. Ranije tog leta jesam, doduše, proveo mesec dana u stančiću kraj psihijatrijske bolnice „Eg“, tu me je mama dovezla kad sam se iselio iz kuće u kojoj smo živeli poslednjih pet godina, ali to nije bio pravi stan, samo soba u hodniku s drugim sobama, gde su odvajkada živele same medicinske sestre, pa otud naziv Kokošinjac, isto kao što ni posao koji sam tamo imao nije bio pravi posao, samo kratka

letnja zamena bez stvarne odgovornosti. A i sve je to bilo u Kristijansandu. Za mene je bilo nemoguće da se osetim slobodnim u Kristijansandu, bilo je previše veza s previše ljudi, stvarnih i izmišljenih, da bih u tom gradu ikada mogao da radim ono što želim.

Ali ovde!, pomislio sam i podigao krišku hleba ka ustima gledajući kroz prozor. Odras planinâ s druge strane kaleidoskopski je remetilo mreškanje vode. Ovde niko ne zna ko sam, nema veza, nikakvih utvrđenih šablona, ovde mogu da radim šta hoću. Da se krijem godinu dana pišući, da stvorim nešto u tajnosti. Ili da se samo opustim i uštedim novac. Nije važno. Najvažnije je da sam tu.

Sipao sam mleko u čašu i iskapio je u nekoliko dugih gutljaja. Stavio je na pult s tanjirom i nožem, stavio namaze i sir u frižider i otišao u dnevnu sobu, gurnuo kabl pisaće mašine u utikač, stavio slušalice, odvrnuo zvuk do kraja, spustio list papira u mašinu i okrenuo cilindar, podesio glavu i otkucao broj jedan na vrhu lista. Bacio sam pogled ka domarovoj kući. Par zelenih gumenih čizama na pragu. Crvena metla naslonjena na zid. Nekoliko autića ležalo je u mešavini šljunka i peska kojom je bio posut prostor ispred vrata. Između naše dve kuće rasli su lišajevi, mahovina, nešto trave, nekoliko tananih stabala. Prstom sam dobio o ivicu stola u taktu muzike. Napisao sam rečenicu. „Gabrijel je stajao na vrhu uzvisine posmatrajući naselje s nezadovoljnim izrazom lica.“

Popužio sam cigaretu, skuvao džezvu kafe, pogledao selo, fjord i planine s druge strane. Napisao sam još jednu rečenicu. „Iza njega se pojavio Gordon.“ Otpevao sam refren. Napisao: „Kezio se kao vuk“. Odgurnuo sam stolicu, podigao noge na ivicu stola, upalio novu cigaretu.

Baš je dobro, zar ne?

Uzeo sam Hemingvejev *Rajski vrt* i malo ga prelistao da osetim jezik. Pre dva dana sam ga dobio od Hilde kao poklon za rastanak,

na kristijansandskoj železničkoj stanici, kada sam polazio za Oslo, gde ću se ukrcati na avion do Trumsea. Laš je bio tu, i Ejrik, koji je bio u vezi s Hilde. Došla je i Line, htela je da me otprati do Osla i tamo se rastane sa mnom.

Tek sada sam primetio posvetu na prvoj stranici. Napisala je da sam za nju nešto sasvim posebno.

Upalio sam novu cigaretu i pogledao kroz prozor razmišljajući o tome.

Šta bih to mogao da budem za nju?

Videla me je, nazirao sam to, mada nisam znao šta je videla. Njeno prijateljstvo je podrazumevalo pažnju. A pažnja koja počiva u razumevanju istovremeno unižava onog ko tu pažnju prima. To mi nije predstavljalo problem, ali jesam to osećao.

Nisam bio vredan toga. Pravio sam se da jesam, a ona je začudo nasela, jer u takvim stvarima ništa nije nedostajalo njenom rezonovanju. Od svih koje sam poznao jedino je Hilde čitala ozbiljne knjige i jedina je za koju sam znao da i sama piše. Dve godine smo išli u isto odeljenje, a odmah sam je zapazio, imala je ironičan, ponekad buntovan stav prema onome što se govorilo u učionici, što ranije nisam primetio ni kod jedne devojke. Prezimala je potrebu za udešavanjem kod ostalih devojaka, to što su se uvek ponašale ljupko, njihovu često usiljenu detinjastost, ali ne na agresivan ili ogorčen način, nije bila takva, bila je ljubazna i pažljiva, u suštini nežnog bića, ali imala je i neku oštrinu, nešto u tom kontekstu neobično svojeglavo, što me je navodilo da sve više obraćam pažnju na nju. Bila je bleđa, s bledim pegama na obrazima, plavoriđe kose, mršava, bilo je nečeg krhkog u njenom telu, u smislu suprotnom od robustnog, što bi u slučaju nekog manje oštrog i samostalne naravi u drugima možda budilo zaštitnički nagon, ali apsolutno nije bilo tako, čak naprotiv, Hilde se starala o onima koji bi joj se približili. Često je nosila zelenu vijetnamku i jednostavne plave farmerke, što je nagoveštavalo

sklonost ka političkoj levlci, ali kad se radilo o kulturi, bila je na drugoj strani, jer protivila se materijalizmu a zalagala za duh. Dakle, za unutarnje iznad spoljašnjeg. Zato je prezirala pisce poput Sulstada i Faldbakena, ili Falusbakena, kako ga je zvala, a volela je Bjernebua i Kaja Skagena, pa čak i Andrea Bjerkea.

Sve sam mogao da joj poverim. Zapravo mi je bila najbolja prijateljica. Počeo sam da odlazim kod nje kući, upoznao sam joj roditelje, dešavalo se da kod njih prespavam ili ručam. A sve što smo Hilde i ja radili, ponekad s Ejrikom, ponekad sami, bilo je da razgovaramo. Sedeći skrštenih nogu i s flašom vina između nas na podu njene sobe u podrumu, dok je noćna tama pritiskala prozore, razgovarali smo o knjigama koje smo pročitali, o političkim pitanjima koja su nas obuzimala, o onome što nas je čekalo u životu, o onome što smo želeli i što smo mogli. Život je shvatala vrlo ozbiljno, jedina je od mojih vršnjaka bila takva, a ona je verovatno isto to videla u meni, dok se istovremeno mnogo smejala i uvek bila spremna za ironiju. Malo šta mi je bilo draže od toga da budem u njihovoj kući, s njom i Ejrikom i ponekad Lašom, dok su se u mom životu istovremeno dešavale i druge stvari, nespojive s tim, što mi je neprekidno stvaralo grižu savesti: ako sam izlazio i pio po diskotekama muvujući devojke, grizla me je savest zbog Hilde i onoga što sam predstavljao s njom; dok sam sedeo kod nje razgovarajući o slobodi i lepoti i smislu svega, grizla me je savest zbog onih s kojima sam izlazio, ili zbog onoga što sam bio s njima, jer su se dvostruki moral i licemerje o kojima smo Hilde, Ejrik i ja toliko razgovarali nastanili i u mom srcu. U političkom smislu nalazio sam se daleko na levoj strani, tamo gde se ona graniči s anarhizmom, mrzeo sam konformizam i stereotipe, i kao i svi ostali alternativni mladi u Kristijansandu, kao i ona, prezirao hrišćanstvo i sve idiote koji veruju u to i odlaze na svoje glupe sastanke sa svojim stupidno-harizmatičnim sveštenicima.

Ali nisam prezirao mlade hrišćanke. Ne, iz nekog čudnog razloga sam baš na njih padao. Kako to objasniti Hilde? I mada sam isto kao ona uvek pokušavao da zanemarim površnost, polazeći od dubokog ali neizrečenog stava da se ono istinito ili suštinsko nalazi ispod, i mada me je Hilde uvek usmeravala ka smislu, pa makar ga samo našao u spoznaji besmisla, ipak sam želeo da živim u svetlucavoj i zavodljivo divnoj površnosti, želeo da iskapim pehar besmisla – ukratko, privlačile su me svekolike diskoteke i mesta za izlazak u gradu, gde nisam tražio ništa drugo nego da se napijem kao letva i bauljam naokolo u potrazi za devojkom koja bi htela da se jebemo ili makar žvalavimo. Kako to objasniti Hilde?

Nisam mogao, niti sam pokušao. Namesto toga sam otvorio novi odeljak u svom životu. Zvao se opijanje i jurcanje za kurvanjem, nalazio se odmah pored onog za spoznaju i osećajnost, odvojen samo tankom baštenskom ogradom promene ličnosti.

Line je bila hrišćanka. Nije se razmetala time, ali jeste to bila, i njeno prisustvo na železničkoj stanici, tako blizu mene, u izvesnom smislu mi nije prijalo.

Imala je crnu kovrdžavu kosu, naglašene obrve i bistre plave oči. Kretala se graciozno i bila samostalna na onaj redak način koji ne traži drugoga. Volela je da crta, i to je često radila, možda je tu bilo i talenta; posle našeg rastanka htela je da upiše višu školu s umetničkim smerom. Nisam bio zaljubljen u nju, ali bila je divna, jako mi se dopadala, i ponekad, kada bismo podelili malo belog vina, u meni su se ipak budila snažna osećanja prema njoj. Problem je bio u tome što je imala sasvim jasne granice do kojih je bila spremna da ode. Tokom nedelja naše veze, dva puta sam preklinjao i moljakao da me pusti dok smo polugoli ležali i žvalavili se u njenom krevetu ili kod mene u Kokošinjcu. Ali ne, nije se čuvala za mene.

– Možemo li onda otpozadi? – uzviknuo sam jednom u očaju-nju, ne znajući tačno šta to podrazumeva. Line se privila uz mene

svojim gipkim telom i zasula me poljupcima. Nekoliko sekundi kasnije osetio sam omraženo trzanje u međunožju, spermu koja natapa gaće, i diskretno se udaljio od nje, koja još obuzeta svojom uzbudljivom požudom nije primetila da se moje raspoloženje u trenutku potpuno promenilo.

Stajala je kraj mene na peronu s rukama u zadnjim džepovima i malim ruksakom na leđima. Bilo je šest minuta do polaska voza. Ljudi su se neprekidno ukrcavali.

– Skoknuću do prodavnice – rekla je i pogledala me. – Hoćeš li nešto?

Odmahnuo sam glavom.

– U stvari, može koka-kola.

Požurila je ka prodavnici „Narvesen“. Hilde me je pogledala i osmehnula se. Lašov pogled leteo je naokolo. Ejrik je gledao ka luci.

– Daću ti savet, sad kad započinješ samostalni život – kazao je i okrenuo se ka meni.

– Da? – rekao sam.

– Razmisli pre nego što nešto uradiš. Ne daj da te uhvate u nedelu. Tako ćeš se uvek izvući. Ako, na primer, hoćeš da ti neko od đaka popuši, za boga miloga, neka to bude iza katedre. Ne ispred. Razumeš?

– Nije li to dvostruki moral? – pitao sam.

Nasmejao se.

– I ako gore budeš imao devojkicu koju moraš da biješ, udaraj je tamo gde se ne vide masnice – rekla je Hilde. – Nikad u lice, koliko god želja bila jaka.

– Smatraš da bi trebalo da imam dve onda? Jednu ovde i jednu gore?

– Zašto ne? – pitala je.

– Jednu koju biješ i jednu koju ne biješ – kazao je Ejrik. – Nema bolje ravnoteže.

– Još neki savet? – pitao sam.

– Jednom sam na televiziji gledao intervju s nekim starim glumcem – ubacio se Laš. – Pitali su ga ima li neko iskustvo stečeno tokom dugog života koje bi hteo da podeli s publikom. Rekao je da svakako ima. Radilo se o zavesi za tuširanje. Treba da bude unutar ivice kade, a ne spolja. Ako je spolja, pokvasi ceo pod.

Nasmejali smo se. Laš je zadovoljno pogledao oko sebe.

Iza njega je prilazila Line, praznih šaka.

– Red je bio predug – kazala je. – Ali sigurno ima nešto da se kupi u vozu.

– Sigurno – rekao sam.

– Hoćemo li?

– Hajde – odgovorio sam. – I to vam je to, deco, što bi rekao Fleksnes. Nema više Kristijansanda za mene!

Redom su me zagrlili. To sam počeo da radim u drugom razredu, grlili smo se svaki put kad se nađemo.

Onda sam zabacio ruksak na leđa, uzeo kofer u ruku i ušao u voz za Linom. Mahnuli smo nekoliko puta, a onda je voz krenuo, a oni se lagano zaputili ka parkiralištu.

Bilo je prosto neverovatno da se to tek prekjuče desilo.

Spustio sam knjigu i pročitao tri rečenice koje sam napisao, zavijajući novu cigaretu i otpivši gutljaj mlake kafe.

Saobraćaj se smanjio dole kod prodavnice. Uzeo sam jabuku iz kuhinje i ponovo seo za pisaći sto. Tokom sledećeg sata ispisao sam tri strane. Radilo se o dva dečaka u jednom naselju, i dobro je ispalo, koliko sam umeo da ocenim. Možda još tri strane i biće kraj. I nije to loše, pripovetka napisana prvog celog dana koji sam ovde proveo. Ako se tako nastavi, imaću spremnu zbirku do Božića!

Kada sam isprao soc iz džezve, video sam automobil kako prilazi iz pravca prodavnice. Zastao je ispred domarove kuće i izašla su dva muškarca, možda u srednjim dvadesetim. Obojica krupne građe, jedan visok, drugi niži, obliji. Ispravio sam džezvu,